

بررسی نظر دانشجویان و اساتید دانشکده‌ی علوم پزشکی زنجان در مورد تأثیر ارزشیابی توسط دانشجویان بر عملکرد آموزشی اساتید فریبا آربونی^۱، دکتر عباسعلی نوریان^۲، هاجر بخشوده^۳

نویسنده‌ی مسئول: زنجان، دانشگاه علوم پزشکی زنجان، معاونت آموزشی، مرکز مطالعات و توسعه آموزش پزشکی arbooni@hotmail.com

چکیده

زمینه و هدف: ارزشیابی یکی از مهم‌ترین پایه‌های ارتقای کیفیت آموزش می‌باشد که هدف اصلی آن بهبود برنامه‌های آموزش و فعالیت‌های اعضای هیأت علمی است. نتایج ارزشیابی را می‌توان به عنوان بازخوردی برای اساتید و ارتقای نقاط ضعف و شناخت نقاط قوت در پی داشته باشد. این پژوهش در همین راستا جهت پی بردن به تأثیر ارزشیابی دانشجویان پزشکی بر بهبود تدریس اساتید انجام گردید.

روش بررسی: در این پژوهش که یک مطالعه‌ی توصیفی بود، تعداد ۲۷۶ نفر دانشجوی به‌عنوان نمونه‌ی تصادفی و کلیه‌ی اعضای هیأت علمی در حین تدریس (۱۲۳ نفر) انتخاب شدند. ابزار گردآوری اطلاعات، پرسشنامه‌ای مشتمل بر دو بخش اطلاعات دموگرافیک و فرم نظرسنجی مشتمل بر ۲۵ سوال بر اساس مقیاس لیکرت در پنج بخش (محتوای آموزش، محتوای علمی، ارتباط استاد و دانشجو، مقررات و نحوه‌ی آزمون نهایی) که توسط محققین تهیه و آلفای آن با ۹۶ درصد تأیید گردید، بود. داده‌ها پس از جمع‌آوری با استفاده از آمار توصیفی مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

یافته‌ها: در این مطالعه ۸۲ نفر از دانشجویان پزشکی و ۸۰ نفر از اعضای هیأت علمی شرکت کردند. ۷۳/۸ درصد اساتید و ۳۵/۴ درصد دانشجویان مذکر بودند. نتایج نشان داد که اکثریت اساتید با ۶۸/۸ درصد و دانشجویان با ۵۰ درصد بیشترین تأثیر ارزشیابی را در حیطه‌ی مقرراتی و کمترین تأثیر را در حیطه‌ی آزمون (اساتید با ۴۱/۲۷ درصد و دانشجویان با ۳۳/۳۶ درصد) می‌دانستند. در مقایسه‌ی بین دو دیدگاه مشاهده شد که اساتید (۵۰ درصد) و دانشجویان (۳۹ درصد) موافق تأثیر ارزشیابی بر عملکرد آموزشی اساتید بودند که به نظر می‌رسد اساتید نسبت به دانشجویان بیشتر موافق تأثیر ارزشیابی بودند. تفاوت معنی‌داری در هر پنج بعد، بین گروه دانشجویان و اعضای هیأت علمی مشاهده گردید ($P=0/0001$).

نتیجه‌گیری: با توجه به یافته‌های پژوهش دیدگاه اساتید و دانشجویان موید آن است که ارزشیابی تا حدود زیادی بر بهبود تدریس در ابعاد مختلف اثر بخش بوده، سیستم ارزشیابی به عنوان یک معیار می‌تواند برای رشد حرفه‌ای و کیفی تدریس از اهمیت ویژه‌ای برخوردار باشد. لیکن برای رسیدن به ارتقای و پیشرفت در فرآیند یاددهی و یادگیری مستلزم مطالعات گسترده‌تری در خصوص روند فعلی ارزشیابی می‌باشیم.

واژگان کلیدی: ارزشیابی، دانشجو، اساتید، عملکرد آموزشی

۱- کارشناس ارشد مدیریت آموزش دانشگاه علوم پزشکی زنجان

۲- دکترای انگل شناسی پزشکی، دانشیار دانشگاه علوم پزشکی زنجان

۳- کارشناس آمار، دانشگاه علوم پزشکی زنجان

مقدمه

ارزشیابی به یک فرآیند ساختارمند برای جمع‌آوری و تفسیر اطلاعات اطلاق می‌گردد که تحقق اهداف مورد نظر برنامه و میزان آن را تعیین می‌نماید (۱). در این راستا، ارزشیابی تعیین می‌کند که آیا هدف‌های مورد نظر تحقق یافته‌اند یا در حال تحقق هستند و به چه میزان ارزشیابی برای تعیین ارتباط، اثر بخشی و تأثیر فعالیت‌های مشخص مورد استفاده قرار می‌گیرد (۲). بی‌تردید ارزشیابی از موثرترین روش‌ها برای تضمین کیفیت و شرط اساسی روند ارتقای کیفیت مستمر (Continuous Quality Improvement) در سیستم آموزشی می‌باشد. ارزشیابی این امکان را فراهم می‌سازد که بر اساس نتایج حاصله، نقاط ضعف و قوت مشخص گردد و به دنبال آن گام‌های مناسب جهت تصمیم‌گیری در راستای ایجاد تحولات و اصلاح گردش کارها برداشته شود (۳). در سیستم آموزشی بین انواع ارزشیابی، ارزشیابی اساتید از مهم‌ترین آن می‌باشد که از طرق مختلف (دانشجویان، مدیران و همکاران) به طور معمول در هر نیمسال تحصیلی انجام گرفته، نتایج آن برای بازخورد به اساتید و همچنین به مسوولین دانشگاه ارایه می‌گردد. ارزیابی اساتید توسط دانشجویان به وسیله‌ی پرسشنامه‌های مشخص که در مورد دروس نظری و عملی در اختیار آنان قرار داده می‌شود، انجام می‌گیرد و نتایج آن می‌تواند نه تنها منبع خوبی برای برنامه‌ریزان دانشگاه جهت ارتقای اساتید و ارزیابی کلی گروه آموزشی باشد، بلکه فرصت مناسبی برای اساتید جهت شناخت نقاط ضعف و قوت خود و تلاش جهت بهبود آن فراهم آورد. یک ارزشیابی مناسب، زمانی موفقیت‌آمیز خواهد بود که تأثیر خود را در بهبود برنامه‌ی آموزشی و عملکرد اعضای هیأت علمی بگذارد و می‌بایستی این سیستم ارزشیابی به گونه‌ای عمل نماید که نه تنها به‌طور ایده‌آل فرصت ارتقای حرفه‌ای را برای اساتید فراهم آورد، بلکه عملاً نیز در بهبود فرآیند تدریس تأثیرگذار باشد و به عنوان راهکاری موثر برای

ارتقای کیفیت آموزش عمل نماید. بدیهی است در این راستا شناخت دیدگاه دانشجویان و استادان به عنوان افرادی که ارزشیابی را انجام می‌دهند و افرادی که مورد ارزشیابی قرار می‌گیرند، از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. اگر دانشجویان دیدگاه مثبتی در نحوه‌ی انجام ارزشیابی و کارایی آن در بهبود عملکرد اساتید نداشته باشند، صحت و دقت پاسخ‌های آنان به سوالات ارزشیابی مورد تردید جدی قرار می‌گیرد. از طرف دیگر اگر در استادان هم دیدگاه مثبتی در مورد ارزشیابی فرد توسط دانشجویان وجود نداشته باشد، پذیرش نتایج و لحاظ نمودن آن توسط استادان جهت ارتقای عملکرد خود به وقوع نمی‌پیوندد (۴). از آنجایی که ممکن است در تحقیقات و مطالعات انجام شده دیدگاه‌های متفاوتی در رابطه با تأثیر ارزشیابی در عملکرد آموزشی اساتید وجود داشته باشد، انجام این مطالعه جهت تعیین دیدگاه‌های افراد درگیر در ارزشیابی و شناخت نقاط قوت و ضعف آن می‌تواند گام مثبتی برای برنامه‌ریزان و مسوولین جهت بهبود و ارتقای کیفی در آموزش و عملکرد اساتید فراهم نماید. با توجه به برنامه‌ریزی مسوولین جهت بهبود و ارتقای کیفی در آموزش و عملکرد اساتید ضرورت این مطالعه مبرهن است.

روش بررسی

این پژوهش یک مطالعه‌ی توصیفی بود، جامعه‌ی مورد مطالعه دانشجویان پزشکی و اعضای هیأت علمی دانشکده‌ی پزشکی زنجان بودند. برای تعیین حجم نمونه از روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای استفاده شد و از نظرات کلیه‌ی اعضای هیأت علمی که حداقل یک سال تحصیلی به فعالیت آموزشی مشغول بودند، استفاده گردید. اساتیدی که در حال مأموریت آموزشی یا فرصت مطالعاتی بودند و دسترسی به آنها مقدور نبود، از جامعه مورد مطالعه حذف شدند، و همچنین دانشجویانی که حداقل یک سال تحصیلی را گذرانده بودند، مورد مطالعه قرار گرفتند. در گردآوری اطلاعات از

نمره‌ی ۱ الی ۱۰، توسط دانشجو یک نمره انتخاب گردید. نمره‌ی در حد عالی ۱۰ و کمترین نمره ۱ بود. پرسشنامه جهت تعیین روایی محتوا، به تأیید کارشناسان و صاحب نظران رسید و برای تعیین پایایی تعداد ۳۸ نفر از جامعه مورد مطالعه (حدود ۱۰ درصد حجم کل نمونه) با جایگزینی مجدداً به پرسش‌ها پاسخ دادند و بر اساس تعیین آلفای کرونباخ میزان پایایی آن محاسبه گردید. توزیع و جمع‌آوری پرسشنامه‌ها توسط مرکز توسعه و با همکاری کارشناسان آموزش دانشکده بین اساتید و دانشجویان انجام شد، داده‌ها پس از جمع‌آوری اطلاعات به کمک نرم‌افزار spss و با استفاده از آمار توصیفی و آزمون‌های T مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

یافته‌ها

جامعه‌ی آماری متشکل از ۲۷۶ نفر از دانشجویان پزشکی شاغل به تحصیل و حدود ۱۲۳ نفر از اعضای هیات علمی در دانشکده‌ی پزشکی بود. نمونه‌های تصادفی به حجم ۸۲ نفر از بین دانشجویان پزشکی و ۸۰ نفر از بین اعضای هیات علمی دانشکده‌ی پزشکی انتخاب شدند. کارشناسان آموزش پرسشنامه‌ها را در اختیار نمونه‌ها قرار داده، پس از تکمیل جمع‌آوری نمودند. از بین اساتید ۵۹ نفر (۷۳/۸ درصد) مذکر و ۲۱ نفر (۲۶/۳ درصد) مونث بودند. از بین دانشجویان نیز ۲۹ نفر (۳۵/۴ درصد) مذکر و ۵۳ نفر (۶۴/۶ درصد) مونث بودند. نتایجی که از دیدگاه دانشجویان و اساتید در مورد تأثیر ارزشیابی بر بهبود عملکرد تدریس اساتید به دست آمد، نشان داد که سوالات مربوط به حیطه‌ی مقرراتی با کسب نمره توسط دانشجو با میانگین و انحراف معیار $3/94 \pm 1/20$ و از دیدگاه اساتید با میانگین و انحراف معیار $3/56 \pm 1/13$ بیشترین نمره را کسب نمودند. بنابراین در حیطه‌ی مقرراتی از دیدگاه اساتید با ۶۸/۸ درصد و دانشجویان با ۵۰ درصد بیشترین تأثیر را در بهبود تدریس اساتید داشته است (جدول ۱ و ۲).

پرسشنامه‌ی ساخت محقق استفاده شد که مشتمل بر دو بخش بود، بخش اول شامل اطلاعات دموگرافیک در اساتید و دانشجویان و بخش دوم در برگرفته‌ی ۲۵ سوال درباره‌ی تأثیر ارزشیابی اساتید توسط دانشجویان که به تفکیک ۱۰ سوال مربوط به محتوای آموزش حیطه‌ی آموزشی که شامل «احساس مسوولیت اساتید در امر آموزش»، «علاقه و اشتیاق اساتید در ارایه‌ی مطالب درسی به دانشجو»، «استفاده از وسایل کمک آموزشی»، «ارایه‌ی طرح درس و مشارکت دادن اساتید در سمینارهای آموزشی»، «شرکت دادن دانشجو در مباحث درسی و اهمیت دادن به یادگیری مباحث درسی توسط دانشجو» را شامل می‌شود، ۸ سوال در رابطه با محتوای علمی که شامل «علاقه و رغبت استاد جهت یادگیری»، «توانایی استاد در انتقال درس به دانشجو»، «کاربردی بودن مطالب تدریس شده و تکالیف ارایه شده به دانشجو»، «ترغیب دانشجو جهت ارایه‌ی مقاله»، «علاقه جهت رفع مشکلات علمی دانشجو و استفاده از منابع مفید در ارایه‌ی درس به دانشجو» بود. ۴ سوال در حیطه‌ی ارتباطی استاد و دانشجو که شامل «حفظ شخصیت دانشجو توسط استاد»، «پذیرفتن اشتباهات مطرح شده توسط دانشجو»، «پذیرش نظرات و پیشنهادات منطقی دانشجو توسط استاد» و «علاقه و احترام بین استاد و دانشجو» بود. حیطه‌ی مقرراتی شامل «حضور به موقع اساتید جهت اجرای برنامه‌ی درسی» و «رعایت نظم و ترتیب از سوی اساتید در فعالیت‌های آموزشی» بود و ۳ سوال در حیطه‌ی آزمون مربوط به نحوه‌ی آزمون نهایی شامل «تبحر استاد در طرح سوالات امتحانی» و «رعایت تناسب بین محتوای درس و سوالات امتحانی و اعلام نحوه‌ی آزمون و ملاک نمره‌گذاری در آغاز ترم» بود که بر اساس مقیاس لیکرت برای هر سوال پنج گزینه کاملاً موافق با عدد ۵، موافق با عدد ۴، بی نظر با عدد ۳، مخالف با عدد ۲، کاملاً مخالف با عدد ۱ در نظر گرفته شد. در خاتمه نیز به طور کلی از اثر بخشی ارزشیابی اساتید توسط دانشجو سوال شد که از

جدول ۱: توصیف داده‌های فراگیران در خصوص تاثیر ارزشیابی از طریق دانشجویان بر عملکرد اساتید

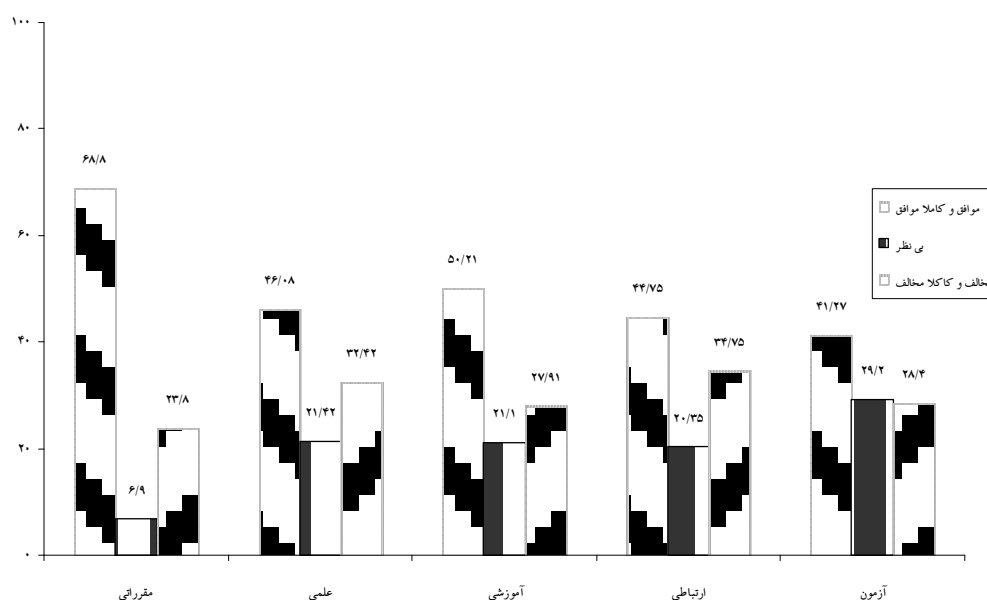
ردیف	عناوین	میانگین	انحراف معیار	حداکثر	حداقل	میانگین	میانگین
۱	ارزشیابی:						
	موجب حضور به موقع اساتید جهت اجرای برنامه‌های آموزشی می‌گردد.	۲۰۷	۲۴،۳	۲۴،۴	۱۴،۶	۱۱	۳،۳۴
۲	موجب رعایت نظم و ترتیب از سوی اساتید در فعالیت‌های آموزشی می‌گردد.	۱۵۹	۳۴،۱	۱۹،۵	۱۹،۵	۱۱	۳،۳۴
	کل	۱۲۰	۳،۳۹				
۳	میزان تسلط اساتید در ارائه مطالب درسی را افزایش می‌دهد.	۱۱	۱۲	۲۴،۴	۲۵،۶	۱۷،۱	۲،۸۴
	موجب علاقه و رغبت اساتید جهت پاسخگویی به سوالات بجای دانشجویان در رابطه با درس می‌گردد	۹۸	۲۹،۳	۲۴،۴	۱۹،۵	۱۵،۹	۲،۹۷
	موجب توانایی اساتید در افزایش قدرت تفهیم و انتقال درس به دانشجو می‌گردد	۸۵	۲۴،۴	۲۹،۳	۲۴،۴	۸،۵	۲،۸۵
	موجب همبستگی مطالب ارائه شده با واقعیت‌ها و پیشرفت‌های علمی جدید می‌شود.	۸۵	۲۳،۲	۳۲،۹	۱۹،۵	۱۵،۹	۲،۸۹
	موجب کاربردی بودن مطالب تدریس شده و تکالیف ارایه شده به دانشجو توسط اساتید می‌گردد	۱۵۹	۲۳،۲	۱۷،۱	۳۹،۷	۱۱	۳،۰۱
	علاقه و رغبت اساتید به راهنمایی دانشجو در ارائه مقاله و تدوین پایان نامه را سبب می‌شود.	۸۵	۲۲	۲۶،۸	۲۸	۱۴،۶	۲،۸۲
	علاقه و رغبت اساتید در رفع مشکلات علمی دانشجویان را افزایش می‌دهد.	۱۲۲	۳۶،۸	۳۰،۵	۱۹،۵	۱۱	۳،۰۹
	موجب هدایت دانشجو توسط اساتید به استفاده از منابع مفید و معتبر در رابطه با درس می‌گردد.	۱۱	۲۹،۳	۳۲،۹	۱۳،۴	۱۲،۲	۳،۱۳
	علاقه و انگیزه اساتید را جهت راهنمایی دانشجویان را به مطالعه و تحقیق در رابطه با درس می‌گردد.	۱۲۲	۲۲	۲۵،۶	۲۹،۳	۱۱	۲،۹۵
	کل	۱	۲،۹۴				
۴	موجب احساس مسوولیت اساتید به امر آموزش می‌گردد.	۱۴۶	۳۴،۱	۲۳،۲	۱۴،۶	۱۳،۴	۳،۲۲
	موجب علاقه و اشتیاق اساتید در ارایه مطالب درسی می‌گردد.	۱۱	۲۲	۲۴،۴	۲۶،۸	۱۳،۴	۲،۹
	باعث علاقه استاد به استفاده از وسایل کمک آموزشی (نظیر وسایل سمعی و بصری و...) می‌گردد.	۹۸	۳۵،۴	۲۲	۲۰،۷	۱۱	۳،۱۲
	موجب می‌شود اساتید اهداف درسی و سرفصل‌های دروس را با دانشجو در میان بگذارند (ارائه طرح درس)	۱۳۴	۳۱،۷	۲۲	۱۹،۵	۱۳،۴	۳،۱۲
	میزان مشارکت اساتید در سمینارهای آموزشی و کنفرانس های علمی را افزایش می‌دهد.	۱۲۲	۲۸	۱۸،۳	۲۸	۱۳،۴	۲،۹۷
	موجب علاقه و رغبت اساتید برای شرکت دادن دانشجو در مباحث درسی می‌گردد.	۱۱	۲۴،۴	۲۶،۸	۲۲	۱۴،۶	۲،۹۵
	موجب علاقه اساتید اهمیت دادن یادگیری مباحث درسی به دانشجو می‌گردد.	۹۸	۲۵،۶	۳۱،۷	۲۲	۱۱	۳،۰۱
	کل	۱	۳،۰۲				
	موجب ایجاد علاقه و احترام متقابل بین استاد و دانشجو می‌شود.	۸۵	۲۵،۶	۲۶،۸	۲۵،۶	۱۲،۲	۲،۹۲
	موجب پذیرش نظرات و پیشنهادات منطقی دانشجویان توسط اساتید در رابطه با درس می‌گردد.	۱۱	۲۴،۴	۲۴،۴	۲۶،۸	۱۲،۲	۲،۹۵
۵	موجب حفظ شخصیت دانشجو توسط اساتید در حین تدریس و آموزش می‌گردد.	۹۸	۲۴،۴	۲۶،۸	۲۴،۴	۱۴،۶	۲،۹۰
	باعث می‌شود که اساتید اشتباهات مطرح شده توسط دانشجو را در حین درس صادقانه بپذیرد.	۱۲۲	۲۳،۲	۲۹،۳	۱۹،۵	۱۵،۹	۲،۹۶
	کل	۱۰۵	۲،۹۲				
	موجب تبحر استاد در طرح سوالات امتحانی می‌گردد.	۲۱	۲۳،۲	۲۵،۶	۳۰،۵	۱۴،۶	۲،۷۵
۶	موجب رعایت تناسب بین محتوای درس و سوالات امتحانی توسط اساتید می‌گردد.	۲۱	۲۳،۲	۲۴،۴	۲۹،۳	۱۷،۱	۲،۷۱
	موجب اعلام نمودن نحوه آزمون و ملاک نمره‌گذاری در آغاز ترم از طرف استاد به دانشجو می‌گردد.	۱۱	۳۰،۵	۲۴،۴	۲۲	۱۲،۲	۳،۰۶
	کل	۱۰۶	۲،۸۴				

جدول ۲: توصیف داده های اساتید در خصوص تأثیر ارزشیابی از طریق دانشجویان بر عملکرد اساتید

ردیف	عناوین	میانگین	انحراف معیار	کمترین	بیشترین	میانگین	انحراف معیار	کمترین	بیشترین
۱. حضور و غیاب	موجب حضور به موقع اساتید جهت اجرای برنامه های آموزشی می گردد.	۲۱۳	۴۷,۵	۸۸	۱۵	۶۳	۳,۶۳	۱۱۶	۱۱۶
	موجب رعایت نظم و ترتیب از سوی اساتید در فعالیت های آموزشی می گردد.	۱۷,۵	۵۱,۳	۵	۲۰	۶۳	۳,۵۴	۱۱۸	۱۱۸
کل		۱۱۳	۳,۵۶						
۲. کیفیت تدریس	میزان تسلط اساتید در ارائه مطالب درسی را افزایش می دهد.	۱۸,۸	۳۷,۵	۲۰	۱۵	۸۸	۳,۴۲	۱۲۱	۱۲۱
	موجب علاقه و رغبت اساتید جهت پاسخگویی به سوالات بجای دانشجویان در رابطه با درس می گردد	۱۵	۳۳,۸	۲۱,۳	۲۱,۳	۸۸	۳,۲۵	۱۲۱	۱۲۱
۳. روش تدریس	موجب توانائی اساتید در افزایش قدرت تفهیم و انتقال درس به دانشجو می گردد	۱۳,۸	۴۱,۳	۱۲,۵	۲۲,۵	۱۰	۳,۲۶	۱۲۴	۱۲۴
	موجب همبستگی مطالب ارائه شده با واقعیت ها و پیشرفت های علمی جدید می شود.	۱۵	۲۶,۳	۱۸,۸	۲۷,۵	۱۲,۵	۳,۰۴	۱۲۹	۱۲۹
۴. منابع و مراجع	موجب کاربردی بودن مطالب تدریس شده و تکالیف ارائه شده به دانشجو توسط اساتید می گردد	۱۲,۵	۳۱,۳	۲۶,۳	۱۸,۸	۱۱,۳	۳,۱۵	۱۲۰	۱۲۰
	علاقه و رغبت اساتید به راهنمایی دانشجو در ارائه مقاله و تدوین پایان نامه را سبب می شود.	۱۰	۲۱,۳	۲۱,۳	۲۳,۸	۱۳,۸	۲,۸	۱۲۱	۱۲۱
۵. ارزشیابی	علاقه و رغبت اساتید در رفع مشکلات علمی دانشجویان را افزایش می دهد.	۱۲,۵	۳۶,۳	۲۷,۵	۱۵	۸۸	۳,۲۹	۱۱۴	۱۱۴
	موجب هدایت دانشجو توسط اساتید به استفاده از منابع مفید و معتبر در رابطه با درس می گردد.	۱۰	۴۰	۲۱,۳	۱۶,۳	۱۲,۵	۳,۱۹	۱۲۰	۱۲۰
۶. ارتباط با دانشجویان	علاقه و انگیزه اساتید را جهت راهنمایی دانشجویان را به مطالعه و تحقیق در رابطه با درس می گردد.	۱۵	۲۳,۸	۲۳,۸	۲۷,۵	۱۰	۳,۰۶	۱۲۴	۱۲۴
کل		۱۰۴	۳,۱۶						
۷. ارزشیابی	موجب احساس مسوولیت اساتید به امر آموزش می گردد.	۱۷,۵	۴۲,۵	۱۳,۸	۱۶,۳	۷,۵	۳,۴۷	۱۱۹	۱۱۹
	موجب علاقه و اشتیاق اساتید در ارائه مطالب درسی می گردد .	۱۲,۵	۳۸,۸	۱۵	۲۲,۵	۱۱,۳	۳,۱۹	۱۲۴	۱۲۴
۸. ارزشیابی	باعث علاقه استاد به استفاده از وسایل کمک آموزشی (نظیر وسایل سمعی و بصری و...) می گردد.	۲۱,۳	۴۲,۵	۱۳,۸	۱۵	۷,۵	۳,۵۵	۱۲۰	۱۲۰
	موجب می شود اساتید اهداف درسی و سر فصل های دروس را با دانشجو در میان بگذارند (ارایه طرح درس)	۱۵	۳۵	۳۰	۱۵	۵	۳,۴۰	۱۰۷	۱۰۷
۹. ارزشیابی	میزان مشارکت اساتید در سمینارهای آموزشی و کنفرانس های علمی را افزایش می دهد.	۸,۸	۲۱,۳	۲۶,۳	۲۲,۵	۱۱,۳	۲,۸۴	۱۱۵	۱۱۵
	موجب علاقه و رغبت اساتید برای شرکت دادن دانشجو در مباحث درسی می گردد.	۱۵	۳۸,۸	۲۰	۱۵	۱۰	۳,۳۴	۱۲۱	۱۲۱
۱۰. ارزشیابی	موجب علاقه اساتید اهمیت دادن یادگیری مباحث درسی به دانشجو می گردد.	۱۰	۳۲,۵	۲۸,۸	۱۸,۸	۷,۵	۳,۱۹	۱۱۱	۱۱۱
کل		۹۴	۳,۲۵						
۱۱. ارزشیابی	موجب ایجاد علاقه و احترام متقابل بین استاد و دانشجو می شود.	۱۱,۳	۲۶,۳	۲۳,۸	۲۳,۸	۱۵	۲,۹۵	۱۲۵	۱۲۵
	موجب پذیرش نظرات و پیشنهادات منطقی دانشجویان توسط اساتید در رابطه با درس می گردد.	۱۳,۸	۴۱,۳	۱۶,۳	۱۷,۵	۱۱,۳	۳,۲۹	۱۲۳	۱۲۳
۱۲. ارزشیابی	موجب حفظ شخصیت دانشجو توسط اساتید در حین تدریس و آموزش می گردد.	۱۳,۸	۳۵	۱۶,۳	۲۵	۸,۸	۳,۲۰	۱۲۲	۱۲۲
	باعث می شود که اساتید اشتباهات مطرح شده توسط دانشجو را در حین درس صادقانه بپذیرد.	۱۲,۵	۲۵	۲۵	۲۶,۳	۱۱,۳	۳,۰۱	۱۲۲	۱۲۲
کل		۱۱۲	۳,۱۰						
۱۳. ارزشیابی	موجب تبحر استاد در طرح سوالات امتحانی می گردد.	۷,۵	۲۸,۸	۲۸,۸	۱۸,۸	۱۵	۲,۹۵	۱۱۹	۱۱۹
	موجب رعایت تناسب بین محتوای درس و سوالات امتحانی توسط اساتید می گردد.	۱۲,۵	۳۲,۵	۲۶,۳	۱۸,۸	۸,۸	۳,۲۱	۱۱۶	۱۱۶
۱۴. ارزشیابی	موجب اعلام نمودن نحوه آزمون و ملاک نمره گذاری در آغاز ترم از طرف استاد به دانشجو می گردد.	۱۰	۳۲,۵	۳۲,۵	۱۷,۵	۶,۳	۳,۲۳	۱۰۶	۱۰۶
کل		۱۰۱	۳,۰۹						

البته این تأثیر از نظر اساتید نسبت به نظر دانشجویان بیشتر بوده است، بعد از حیطه‌ی مقرراتی، حیطه‌ی آموزشی با میانگین و انحراف معیار از دیدگاه دانشجو $3/02 \pm 1$ و اساتید $3/25 \pm 0/94$ بیشترین نمره را کسب نمود که در این حیطه اساتید با $50/21$ درصد و دانشجویان با $40/42$ درصد، تأثیر را ارزشیابی نمودند. در حیطه‌ی علمی که بعد از دو حیطه‌ی قبلی قرار داشت، از دیدگاه دانشجویان با میانگین و انحراف معیار $2/94 \pm 1$ و اساتید با میانگین و انحراف معیار $3/16 \pm 1/04$ در بهبود تدریس اساتید موثر بود که اساتید با $67/08$ درصد و دانشجویان با $35/58$ درصد موافق آن بودند. در حیطه‌ی ارتباطی نیز که با میانگین و انحراف معیار از نظر دانشجو

۲/۹۲±۱/۰۵ و اساتید ۱/۱۲±۳/۱۰ همراه بود، اساتید با ۴۴/۷۵ درصد و دانشجویان با ۳۴/۷۸ درصد نظر موافق بودند. در حیطه‌ی آزمون نیز از نظر دانشجو با میانگین و انحراف معیار ۲/۸۴±۱/۰۶ و از نظر اساتید با میانگین و انحراف معیار ۳/۰۹±۱/۰۱ در عملکرد تدریس اساتید موثر بود که اساتید با ۴۱/۲۷ درصد و دانشجویان با ۳۳/۳۶ درصد موافق این تأثیر بودند. با توجه به یافته‌ها از دیدگاه اساتید و دانشجویان، ارزشیابی بیشترین تأثیر را در حیطه‌ی مقرراتی و آموزشی اساتید داشته، کمترین تأثیر را نیز در حیطه‌ی آزمون و ارتباطی بر جای گذاشته بود (نمودار ۱ و ۲).

نمودار ۱: نظرات اساتید دانشکده‌ی پزشکی نسبت به تأثیر ارزشیابی در حیطه‌های مختلف بر عملکرد آموزشی

در مقایسه‌ی بین دو دیدگاه اساتید و دانشجویان، نتایج نشان داد که اساتید $50/22$ درصد موافق تأثیر ارزشیابی بر عملکرد آموزشی بودند و $29/46$ درصد مخالف آن و $19/79$ درصد هم در این مورد نظری نداشتند. در صورتی که دانشجویان با 39 درصد موافق و $35/91$ درصد مخالف آن بودند.

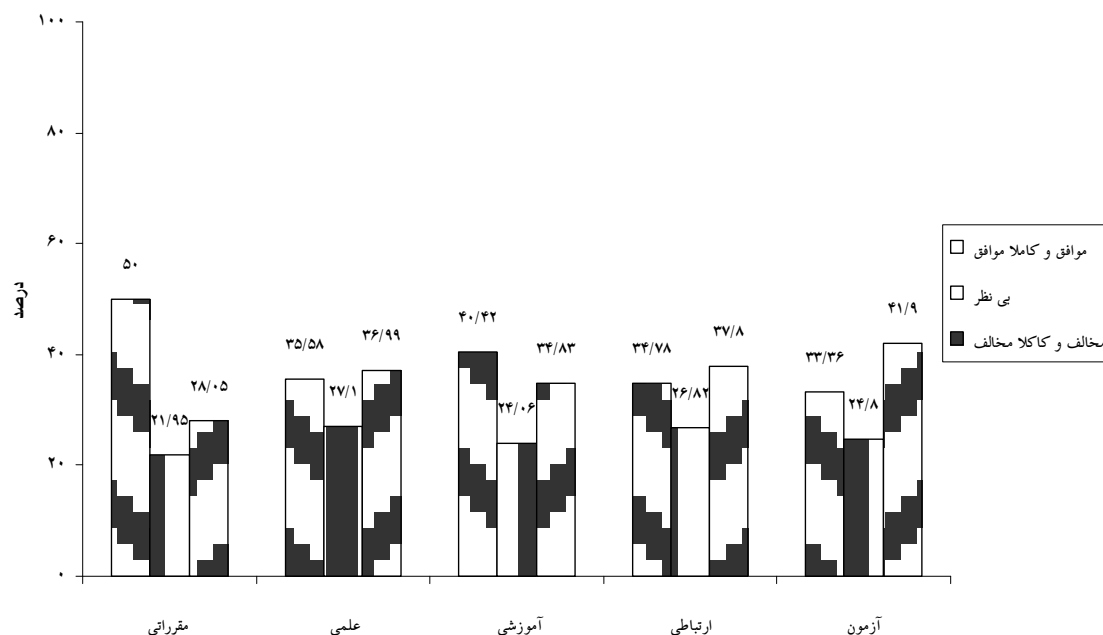
در مقایسه‌ی بین دو دیدگاه اساتید و دانشجویان، نتایج نشان داد که اساتید $50/22$ درصد موافق تأثیر ارزشیابی بر عملکرد آموزشی بودند و $29/46$ درصد مخالف آن و $19/79$ درصد هم در این مورد نظری نداشتند. در صورتی که دانشجویان با 39 درصد موافق و $35/91$ درصد مخالف آن بودند.

(P=۰/۰۰۰۱).

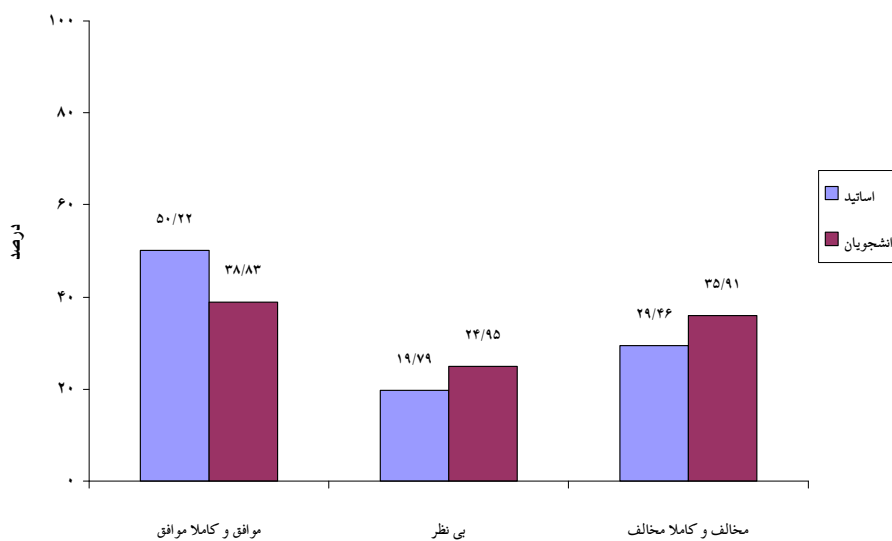
اساتید از نظر تفاوت میزان تحصیلات که شامل فوق

تخصص، تخصص، دکترای و فوق لیسانس می‌شد، مشاهده نگردید (P=۰/۷۹).

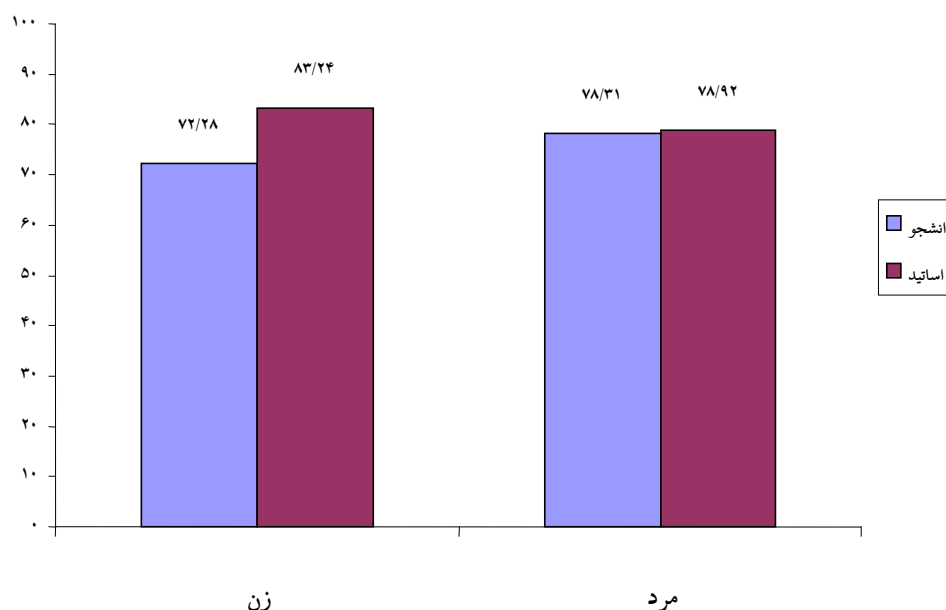
در نظر دانشجویان نیز بین میانگین حیطه‌ها تفاوت معناداری نشان داده شد (P=۰/۰۰۰۱). تفاوت معناداری در دیدگاه

نمودار ۲: نظرات دانشجویان دانشکده‌ی پزشکی نسبت به تأثیر ارزشیابی در حیطه‌های مختلف بر عملکرد آموزشی

نمودار ۳: نظرات کلی اساتید و دانشجویان در خصوص تأثیر ارزشیابی بر عملکرد آموزشی در دانشکده‌ی پزشکی

نمودار ۴: میانگین نمرات به دست آمده در خصوص تأثیر ارزشیابی بر عملکرد اساتید به تفکیک جنسیت

می‌رسد از نظر اساتید و دانشجویان انجام ارزشیابی بر حیطه‌ها به ترتیب ذکر شده (مقرراتی، آموزشی، علمی، ارتباطی و آزمون) موثر بوده، هر کدام به طور نسبی در بهبود تدریس اساتید مفید تلقی گردید و این با نتایج پژوهش‌های انجام شده توسط غفوریان و همکاران در سال ۱۳۸۰ همسو می‌باشد. به طوری که ۸۵ درصد اعلام نمره‌ی ارزشیابی را به عنوان یک بازخورد مناسب در بهبود کیفیت تدریس مفید تلقی کردند (۵). مطالعه‌ی دیگری در زمینه‌ی تأثیر ارزشیابی اساتید توسط دانشجویان به عملکرد آموزش آنان در گیلان توسط موسوی انجام شد که اکثریت اساتید و دانشجویان (۶۰ درصد) مخالف تأثیر ارزشیابی اساتید به شیوه‌ی تدریس اساتید بودند و در ارتباط با تأثیر ارزشیابی اساتید بر محتوای آموزشی و مطالب درسی ۷۰ درصد اساتید و ۵۵ درصد دانشجویان نظر مخالف داشتند، ولی همین مطالعه تأثیر ارزشیابی در ارتباط بین استاد و دانشجو را دارای اهمیت می‌داند. (۵۰ درصد اساتید و

میانگین نمرات در خصوص تأثیر ارزشیابی نشان داد که عملکرد اساتید زن بیش از دانشجویان زن می‌باشد، ولی بین دانشجویان مرد و اساتید مرد تقریباً میانگین‌ها این تأثیر را یکسان نشان دادند. طبق این نمودار مشخص گردید که دانشجویان مرد بیش از دانشجویان زن به این تأثیر تأکید داشتند و در بین اساتید زن و مرد، اساتید زن بیش از اساتید مرد به آن معتقد بودند (نمودار ۴). در دیدگاه اساتید از نظر جنسیت تفاوت معناداری نشان داده نشد ($P=0/484$). از دیدگاه دانشجویان نیز بین زن و مرد تفاوت معناداری مشاهده نگردید.

بحث

با توجه به میزان پاسخ دهی اساتید و دانشجویان می‌توان به اهمیت تأثیر ارزشیابی بر عملکرد آموزشی اساتید پی برد، در این مطالعه یافته‌های ما در پنج حیطه قابل بررسی بود، به نظر

توانایی حرفه‌ای استادان اهمیت بیشتری می‌دهند (۱۰). مطالعه‌ی دیگری توسط سرچمی و همکاران در رابطه با نظرات اساتید و مدیران گروه دانشگاه علوم پزشکی ایران در مورد تأثیر ارزشیابی دانشجو در بهبود تدریس اساتید نشان داد که به‌طور کلی اکثریت اساتید (۶۱/۹ درصد) میزان تغییر در عملکرد خود را با توجه به ارزشیابی دانشجو کم دانسته‌اند (۱۱). به‌طور کلی نتایج ذکر شده نشان داد که تأثیر ارزشیابی در عملکرد آموزشی اساتید دارای دیدگاه‌ها متفاوتی در بین آنان است.

نتیجه‌گیری

با توجه به یافته‌ها اغلب استادان و دانشجویان موافق تأثیرگذاری ارزشیابی بر عملکرد آموزشی اساتید بودند، لیکن دانشجویان به میزان قابل توجهی نسبت به اساتید این تأثیرگذاری را کمتر می‌دانند که ممکن است این مقدار نگرش، به علت عدم بازخورد نتایج ارزشیابی به دانشجویان و روند فعلی ارزشیابی باشد. ولی اساتید چون سالانه، گزارشی از نتایج ارزشیابی خودشان را دریافت می‌کنند، تأثیر آن را در عملکرد خود بیشتر احساس می‌کنند، به نظر می‌رسد در ارزشیابی اساتید بهتر است ضمن انجام ارزشیابی در شرایط مطلوب، فقط بر کردن فرم‌های ارزشیابی توسط دانشجویان مورد ملاک قرار نگیرد. پیشنهاد می‌شود ارزشیابی توسط دانشجویان مکانیزه گردد و همچنین با تدوین برنامه‌های لازم شرایطی فراهم شود که دیدگاه‌های دانشجویان و اساتید هر چه بیشتر به هم نزدیک گردد.

دانشجویان موافق بودند) در ضمن ۵۵ درصد دانشجویان و ۶۰ درصد اساتید مخالف تأثیر ارزشیابی اساتید بر نحوه‌ی آزمون نهایی بودند. که با مطالعه‌ی حاضر که تأثیر حیطه‌ها را در بهبود عملکرد آموزشی اساتید مفید می‌داند همخوانی ندارد (۶). پژوهشی که توسط رنجبر و همکاران در سال ۱۳۸۴ در زمینه‌ی دیدگاه اعضای هیأت علمی و دانشجویان در ارزشیابی اساتید در مازندران انجام گردید، نشان داد که بیش از نیمی از استادان به‌طور کلی ارزشیابی توسط دانشجو را نامطلوب می‌دانستند و معتقد به عدم آگاهی و عدم صداقت و دخالت اغراض شخصی توسط دانشجو در تکمیل پرسشنامه‌های ارزشیابی بودند. این مساله یعنی عدم پذیرش نتایج توسط استادان، بی‌اثر کردن ارزشیابی را در پی خواهد داشت. در حالی که اکثریت دانشجویان بر خلاف آن به آگاهی و صداقت خود در تکمیل پرسشنامه‌ها اعتقاد داشتند که با مطالعه‌ی حاضر که حدود ۵۰ درصد اساتید موافق تأثیر ارزشیابی بر عملکرد آموزشی اساتید بودند همخوان نمی‌باشد (۴). مطالعه‌ی جوادی و همکاران در رابطه با بررسی نظرات هیأت علمی در خصوص ارزشیابی اساتید نشان داد که دانشجو تا حدودی با آگاهی و صداقت فرم‌های ارزشیابی را تکمیل می‌کنند (۷). همچنین مطالعه‌ی ضیایی و همکاران در بیرجند در رابطه با دیدگاه اساتید و دانشجویان نسبت به ارزشیابی استاد نشان داد که حدود ۴۰ درصد استادان معتقدند پرسشنامه‌ها توسط دانشجویان بدون مسوولیت و حوصله تکمیل شده، ۳۰ درصد بدون آگاهی پاسخ داده می‌شود (۸و۹). مطالعه‌ی برگمن و همکاران (۱۹۹۰) در دانشگاه سین سینایی نشان داد که دانشجویان به مهارت‌های ارتباطی و

منابع

- ۱- سیف علی اکبر. روش‌های اندازه‌گیری و ارزشیابی آموزش. چاپ سوم، نشر دوران، تهران؛ ۱۳۷۸: ص ۲۷-۲۵.
- ۲- ولف ریچارد. روش‌های ارزشیابی آموزشی: ترجمه علیرضا کیامش، مرکز نشر دانشگاهی. ۱۳۷۱: ص ۳۴.

۳- شکورنیا عبدالحسین. ارزشیابی استاد و ارتقاء کیفیت. مجموعه مقالات سمینار کشوری ارزشیابی و اعتبار بخشی اهواز. ۱۳۸۰: ص ۱.

۴- رنجبر منصور و همکاران. بررسی دیدگاه اعضای هیات علمی و دانشجویان دانشکده پزشکی دانشگاه علوم پزشکی مازندران در مورد تأثیر ارزشیابی استادان توسط دانشجو در سال ۱۳۸۴- مجله علمی دانشگاه علوم پزشکی مازندران. ۱۳۸۵؛ (۵۶): ص ۱۳۴-۱۲۶.

۵- غفوریان بروجردنیا و همکاران. بررسی دیدگاه اساتید دانشگاه علوم پزشکی اهواز نسبت به بازخورد نتایج ارزشیابی استاد در بهبود کیفیت تدریس در سال تحصیلی ۸۱-۸۰. مجله ایرانی آموزش در علوم پزشکی. ۱۳۸۱؛ (۷): ص ۹۲.

۶- موسوی ساقی و همکاران. بررسی نظرات دانشجویان، اساتید و مدیران آموزش دانشگاه علوم پزشکی گیلان در مورد تأثیر ارزشیابی توسط دانشجو به عملکرد آموزشی آنان، مجله آموزش پزشکی دانشگاه علوم پزشکی گیلان. ۱۳۸۶؛ (۱۰): ص ۴۶-۴۱.

۷- جوادی مریم و همکاران. بررسی نظرات اعضای هیات علمی دانشگاه علوم پزشکی قزوین در خصوص ارزشیابی استاد-فصلنامه آموزشی پزشکی و توسعه. سال اول، شماره اول؛ زمستان ۱۳۸۴: ص ۵۲-۴۸.

۸- ضیائی مسعود و همکاران. بررسی دیدگاه اساتید و دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی بیرجند نسبت به ارزشیابی استاد توسط دانشجو، خلاصه مقالات هفتمین همایش کشوری آموزش پزشکی تبریز. ۱۳۸۴: ص ۱۰۷.

9- Ziaie M, Mirie M, Haji Aadi MR, Mehrijoofard H. Evaluation of faculty Members by Students in Birjand University of Medicine; 2003-2004. *J Med Edu*. 2005; 1: 17-24.

10- Bergman K, Gaitskill T. Faculty and student perceptions of effective Clinical teachers: an extension study. *J Prof Nurs*. 1990; 6: 33-44.

۱۱- سرچمی رامین و همکاران. بررسی نظرات اساتید و مدیران گروه دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی و درمانی ایران در مورد تأثیر ارزشیابی دانشجویان از اساتید در بهبود تدریس اساتید در سالهای ۸۰-۷۸. مجله ایرانی آموزش در علوم پزشکی؛ سال ۱۳۸۱؛ شماره هفتم: ص ۷۰-۶۹.